

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 26 lutego 2018 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych I Oddział w Ł. ponownie odmówił ustalenia kapitału początkowego dla Z. F. na podstawie ustawy z dnia 17.12.1998 r o emeryturach i rentach z FUS. /decyzja w aktach ZUS/

W dniu 28 marca 2017 r. Z. F. odwołał się od wymienionej decyzji wnosząc o jej zmianę i zobowiązanie organu do ustalenia kapitału początkowego oraz o orzeczenie o kosztach postępowania według norm przepisanych. Uzasadniając swoje stanowisko wskazał, że doszło do naruszenia art. 114 ust. 1 pkt. 1 w zw. z art. 173 ust. 1 w zw. z art. 2 ust. 1 pkt. 1 ustawy o emeryturach i rentach z FUS. /odwołanie k.2/

Odpowiadając na odwołanie, pismem z dnia 16 kwietnia 2018 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych – I Oddział w Ł. wniósł o jego odrzucenie ze względu na powagę rzeczy osądzonej bądź w przypadku nie uwzględnienia tego wniosku o jego oddalenie. Podtrzymał nadto argumentację zawartą w uzasadnieniu zaskarżonej decyzji, podnosząc, iż kwestia prawa do ustalenia kapitału początkowego była już przedmiotem prawomocnego rozstrzygnięcia w sprawie III AUa 769/05 . /odpowiedź na odwołanie k.13/

Sąd Okręgowy ustalił następujący stan faktyczny:

Z. F. urodzony w dniu (...) pełnił zawodową służbę wojskową od 31 lipca 1977 r i został z niej zwolniony w dniu 10 lutego 1994 r. Pobiera świadczenie rentowe z (...) na podstawie decyzji nr (...).

/okoliczność bezsporna/

W dniu 27 października 2003 r złożył wniosek o ustalenie kapitału początkowego.

/okoliczność bezsporna/

Decyzją z dnia 21 września 2004 r (...) Oddział w Ł. odmówił wnioskodawcy ustalenia kapitału początkowego, ponieważ nabył prawo do emerytury wojskowej z systemu zaopatrzenia emerytalnego żołnierzy zawodowych.

/okoliczność bezsporna/

Wyrokiem z dnia 28 lutego 2005 r w sprawie IX U 2659/04 Sąd Okręgowy w Łodzi zmienił zaskarżoną decyzję i zobowiązał (...) Oddział w Ł. do ustalenia kapitału początkowego Z. F..

/okoliczność bezsporna – wyrok w sprawie IX 2659/04 – w zał. aktach/

Wyrokiem z dnia 26 stycznia 2006 r Sąd Apelacyjny w Łodzi, rozpoznając apelację organu rentowego, zmienił zaskarżony wyrok i oddalił odwołanie.

Podstawę rozstrzygnięcia stanowił art. 173 ust. 1 a ustawy o FUS.

/okoliczność bezsporna – wyrok w sprawie III AUa 769/05 – w zał. aktach/

Postanowieniem z dnia 23 października 2006 r Sąd Najwyższy odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

/okoliczność bezsporna – postanowienie w sprawie I UK 182/06 – w zał. aktach/

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Zarzut powagi rzeczy osądzonej zasługuje na uwzględnienie.

Na mocy art.199 § 1 pkt 2 k.p.c. sąd odrzuci pozew, jeżeli o to samo roszczenie pomiędzy tymi samymi stronami sprawa jest w toku albo została już prawomocnie osądzona.

Zgodnie z dyspozycją art.366 k.p.c. wyrok prawomocny ma powagę rzeczy osądzonej tylko co do tego, co w związku z podstawą sporu stanowiło przedmiot rozstrzygnięcia, a ponadto tylko między tymi samymi stronami.

Ustawodawca nie definiuje pojęcia powagi rzeczy osądzonej, określa jedynie jej zakres przedmiotowy oraz podmiotowy. Powaga rzeczy osądzonej (res iudicata) zaliczana jest do tzw. negatywnych przesłanek procesowych i oznacza niedopuszczalność prowadzenia drugiego procesu co do tego samego roszczenia, o którym orzeczono prawomocnie, pod rygorem nieważności postępowania.

Przepis art.366 k.p.c. wskazuje, że granice przedmiotowe powagi rzeczy osądzonej obejmują nie to, co stanowiło granice powództwa, ale to, co stanowiło przedmiot i podstawę faktyczną rozstrzygnięcia w chwili wyrokowania (art. 316 k.p.c.).

Ustawodawca w sposób całkowicie zamierzony w ten sposób zredagował wymieniony przepis, ponieważ sąd (na mocy przepisów szczególnych) może orzekać w kwestiach nieobjętych żądaniem pozwu, a nadto może orzec wadliwie poniżej lub ponad granicami pozwu.

Zgodnie z treścią art. 365 § 1 k.p.c., orzeczenie prawomocne wiąże nie tylko strony i Sąd, który je wydał, lecz również inne Sądy oraz inne organy państwowe i organy administracji publicznej, a w wypadkach w ustawie przewidzianych także inne osoby.

Sąd Najwyższy w uzasadnieniu swojego wyroku z dnia 27 stycznia 2011 roku (sygn. akt I UK 191/10, LEX nr 896481) wskazał, iż powszechnie przyjmuje się, że moc wiążąca prawomocnego orzeczenia sądu charakteryzuje się dwoma aspektami. Pierwszy aspekt (prawomocność w sensie pozytywnym) oznacza, że dana kwestia prawna kształtuje się tak, jak to przyjęto we wcześniejszym prawomocnym wyroku, co gwarantuje poszanowanie dla orzeczenia sądu ustalającego lub regulującego stosunek prawny stanowiący przedmiot rozstrzygnięcia.

Określone w art. 365 § 1 k.p.c. związanie stron, sądów oraz innych organów i osób treścią prawomocnego orzeczenia wyraża nakaz przyjmowania przez nie, że w objętej nim sytuacji stan prawny przedstawiał się tak, jak to wynika z sentencji wyroku. Natomiast negatywna strona prawomocności materialnej polega na wykluczeniu możliwości ponownego rozpoznania sprawy między tymi samymi stronami co do tego samego przedmiotu. Jest to negatywna przesłanka procesowa, określana jako powaga rzeczy osądzonej, czyli res iudicata, która została uregulowana w art. 366 k.p.c. (zob. wyroki Sądu Najwyższego: z 15 listopada 2007 r., II CSK 347/07, LEX nr 345525 oraz z 23 czerwca 2009 r., II PK 302/08, LEX nr 513001).

Stwierdzenie, że art. 365 § 1 k.p.c. przypisuje prawomocnemu orzeczeniu sądu moc wiążącą nie tylko wobec stron i sądu, który je wydał, lecz również innych sądów, organów państwowych oraz organów administracji publicznej, a w wypadkach prawem przewidzianych także innych osób, oznacza jedynie tyle, że żaden z wymienionych podmiotów nie może negować faktu istnienia prawomocnego orzeczenia i jego treści, niezależnie od tego, czy był, czy nie był stroną tego postępowania.

Dodać w tym miejscu należy, że mocy wiążącej prawomocnego wyroku w rozumieniu art. 365 § 1 k.p.c. nie można rozpatrywać w oderwaniu od art. 366 k.p.c., który przymiot powagi rzeczy osądzonej odnosi tylko "do tego, co w związku z podstawą sporu stanowiło przedmiot rozstrzygnięcia, a ponadto tylko między tymi samymi stronami." Granice przedmiotowe powagi rzeczy osądzonej określa przedmiot rozstrzygnięcia i jego podstawa faktyczna, natomiast jej granice podmiotowe obejmują tożsamość obydwu stron procesu, a więc powoda i pozwanego, a także ich następców prawnych.

Zatem związanie sądu prawomocnym orzeczeniem, zapadłym w innej sprawie, na podstawie art. 365 § 1 k.p.c. (rozumiane jako rozstrzygnięcie kwestii prejudycjalnej) występuje w zasadzie przy tożsamości nie tylko przedmiotowej, ale i podmiotowej obu tych spraw. Prawomocne przesądzenie określonej kwestii między tymi samymi stronami tworzy indywidualną i konkretną normę prawną wywiedzioną przez Sąd z norm generalnych i

abstrakcyjnych zawartych w przepisach prawnych (zob. wyrok Sądu Najwyższego z 23 czerwca 2009 r., II PK 302/08, LEX nr 513001).

Oznacza to więc, iż sprawa o ten sam przedmiot pomiędzy tymi samymi stronami nie może ponownie się toczyć. Prowadzenie zaś procesu o to samo roszczenie jest niedopuszczalne, ponieważ proces taki podważałby powagę rzeczy osądzonej prawomocnym wyrokiem (art. 366 k.p.c.), a takie postępowanie byłoby dotknięte nieważnością (art. 379 pkt 3 k.p.c.).

O wystąpieniu stanu powagi rzeczy osądzonej rozstrzyga nie tylko sama tożsamość stron, występujących w poprzednim postępowaniu w odmiennych rolach procesowych, ale równocześnie tożsamość podstawy faktycznej i prawnej rozstrzygnięcia. Dopiero kumulacja obu tych przesłanek przesądza o wystąpieniu powagi rzeczy osądzonej prowadzącej do nieważności postępowania (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 06.03.2008 r., II UK 144/07, LEX 420911, wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 04.12.2008 r., III AUa 536/08, LEX 552009).

Sąd Okręgowy jednocześnie zważył, iż w odniesieniu do stosunków ubezpieczenia społecznego powaga rzeczy osądzonej ma walor szczególny, który ogranicza w istocie jej praktyczne znaczenie. Rozstrzygnięcia sądowe w sprawach z tego zakresu ustalają treść łączącego strony stosunku prawnego w chwili wyrokowania (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 19.02.2007 r., I UK 266/06, OSNP 2008/5-6/79).

Podkreślenia jednak wymaga, że wszczynające postępowanie sądowe odwołanie od decyzji w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych pełni rolę pozwu, stąd też w sytuacji, gdy o to samo roszczenie między tymi samymi stronami sprawa została już prawomocnie osądzona, Sąd powinien odwołanie odrzucić na podstawie art. 199 § 1 pkt 2 k.p.c. (postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 19 czerwca 1998 r., sygn. akt II UKN 105/98, z dnia 25 września 1998 r., sygn. akt II UKN 357/98, postanowienie Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 12.10.2006r., III AUa 842/06, Apel.-W-wa 2007/10/17).

Wyrok sądu, który uzyskał prawomocność formalną (art. 363 k.p.c.), obok wynikającej z art. 365 k.p.c. mocy wiążącej, uzyskuje także cechę powagi rzeczy osądzonej. Powaga rzeczy osądzonej jest negatywnym aspektem prawomocności wyroku i polega na niedopuszczalności ponownego rozpoznania i rozstrzygnięcia sprawy, która została już prawomocnie osądzona (ne bis in idem).

Należy podkreślić, iż powaga rzeczy osądzonej odnosi się tylko do tych orzeczeń, które zawierają osądzenie sprawy, a więc orzeczeń merytorycznie rozstrzygających sporny stosunek prawny. Nadto, jak wskazał Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 12 stycznia 2012 roku (I UK 226/11, LEX nr 1169831), powaga rzeczy osądzonej w rozumieniu art.366 k.p.c. w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych dotyczy tylko tych orzeczeń sądów ubezpieczeń społecznych, których podstawa faktyczna nie może ulec zmianie lub gdy odwołanie od decyzji organu rentowego zostało oddalone po jego merytorycznym rozpoznaniu tzn. po stwierdzeniu niespełnienia prawnych warunków do świadczenia wymaganych przed wydaniem decyzji.

Zgodnie z art. 2. Ustawy z dnia 17. 12.1998 r o emeryturach i rentach z FUS /Dz.U.2017.1383 t.j./

Ust. 1. Świadczenia na warunkach i w wysokości określonych w ustawie przysługują:

- 1) ubezpieczonym - w przypadku spełnienia warunków do nabycia prawa do świadczeń pieniężnych z ubezpieczeń emerytalnego i rentowych Funduszu Ubezpieczeń Społecznych;
- 2) członkom rodziny pozostałym po ubezpieczonym albo po osobie uprawnionej do świadczeń pieniężnych z ubezpieczeń emerytalnego i rentowych Funduszu Ubezpieczeń Społecznych.

Ust. 2. 1 Świadczenia na warunkach i w wysokości określonych w ustawie przysługują również żołnierzom zawodowym oraz funkcjonariuszom Policji, Urzędu Ochrony Państwa, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Służby Wywiadu Wojskowego, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Straży Granicznej, (...) Marszałkowskiej, Biura Ochrony Rządu, Służby Ochrony Państwa, Państwowej Straży Pożarnej,

Służby Celnej, (...)Skarbowej i Służby Więziennej, jeżeli nie spełniają oni warunków do nabycia prawa lub utracili prawo do świadczeń określonych w przepisach o zaopatrzeniu emerytalnym tych osób, oraz członkom rodzin pozostałym po tych osobach.

Zgodnie z art. 173

Ust. 1. Dla ubezpieczonych urodzonych po dniu 31 grudnia 1948 r., którzy przed dniem wejścia w życie ustawy opłacali składki na ubezpieczenie społeczne lub za których składki opłacali płatnicy składek, ustala się kapitał początkowy.

Ust. 1a. Kapitał początkowy ustala się także dla zwolnionych ze służby: żołnierzy zawodowych i funkcjonariuszy Policji, Urzędu Ochrony Państwa, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Służby Wywiadu Wojskowego, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Straży Granicznej, (...) Marszałkowskiej, Biura Ochrony Rządu, Służby Ochrony Państwa, Państwowej Straży Pożarnej oraz Służby Więziennej, urodzonych po dniu 31 grudnia 1948 r., jeżeli przed dniem 1 stycznia 1999 r. pozostawali oni w służbie i nie mają ustalonego prawa do świadczeń określonych w przepisach o zaopatrzeniu emerytalnym tych osób.

Ust. 1b. Przepis ust. 1a stosuje się również do funkcjonariuszy, o których mowa w ust. 1a, którzy po zwolnieniu ze służby nabyli prawo do policyjnego zaopatrzenia emerytalnego, a następnie utracili to prawo w związku ze skazaniem prawomocnym wyrokiem sądu za przestępstwo umyślne lub przestępstwo skarbowe umyślne, ścigane z oskarżenia publicznego, popełnione w związku z wykonywaniem czynności służbowych i w celu osiągnięcia korzyści majątkowej lub osobistej, albo za przestępstwo określone w art. 258 Kodeksu karnego lub wobec którego orzeczono prawomocnie środek karny pozbawienia praw publicznych za przestępstwo lub przestępstwo skarbowe popełnione przed zwolnieniem ze służby.

Zgodni z art. 114 cytowanej ustawy

Ust. 1. W sprawie zakończonej prawomocną decyzją organu rentowy, na wniosek osoby zainteresowanej lub z urzędu, uchyla lub zmienia decyzję i ponownie ustala prawo do świadczeń lub ich wysokość, jeżeli:

1) po uprawomocnieniu się decyzji zostaną przedłożone nowe dowody lub ujawniono nowe okoliczności istniejące przed wydaniem tej decyzji, które mają wpływ na prawo do świadczeń lub ich wysokość.

Przepis art. 114 ust. 1 nie podważa zasady mocy wiążącej wyroku sądowego, w przypadku, gdy odmowa prawa do świadczenia nastąpiła w sprawie zakończonej prawomocnym wyrokiem, bowiem mowa jest w tym przepisie o dopuszczalności zmiany decyzji organu rentowego, która to decyzja nie korzysta z powagi rzeczy osądzonej. Prawomocny wyrok rozstrzygający brak prawa do świadczenia nie jest więc przeszkodą do wystąpienia z ponownym wnioskiem o to samo świadczenie. Wniosek taki jest zawsze dopuszczalny w sytuacji, gdy wystąpiły nowe okoliczności mające wpływ na prawo do świadczeń i nie jest to sprawa o to samo roszczenie, które było przedmiotem rozstrzygnięcia w poprzednio osądzonej sprawie. /tak Wyrok Sądu Apelacyjnego w Rzeszowie z dnia 20 lutego 2018 r., III AUa 397/17, LEX nr 2476128/

Prawomocny wyrok oddalający odwołanie od decyzji organu rentowego odmawiającej przyznania prawa do emerytury ma powagę rzeczy osądzonej w sprawie z odwołania od decyzji wydanej wskutek złożenia wniosku na podstawie art. 114 ust. 1, jeżeli jej podstawą są te same okoliczności faktyczne i prawne, co przyjęte w uprzednim prawomocnym wyroku sądu. /Wyrok Sądu Apelacyjnego w Gdańsku z dnia 5 stycznia 2017 r., III AUa 1450/16, LEX nr 2274390/.

W przedmiotowym stanie faktycznym, w ocenie Sądu Okręgowego, sprawa pomiędzy tymi samymi stronami w zakresie prawa do ustalenia kapitału początkowego została już w zgłaszanym w odwołaniu zakresie prawomocnie osądzona.

Wnioskodawca zażądał ponownie ustalenia kapitału początkowego, nie przedkładając żadnych nowych dowodów, upatrując nowych okoliczności w zmianie art. 2 ustawy o emeryturach i rentach z FUS.

Należy jednak zwrócić uwagę, iż przepis będący podstawą rozstrzygnięcia, a więc art. 173 ust. 1 a nie uległ zmianie. Natomiast art. 2 dotyczy prawa do świadczenia, a sprawa niniejsza nie dotyczy prawa do świadczenia, które definiuje art. 3 ustawy, a prawa do ustalenia kapitału początkowego. Zatem zmiana treści art. 2 pozostaje bez wpływu na rozstrzygnięcie.

Wobec tego, że przedmiotem niniejszego postępowania są te same okoliczności faktyczne i prawne (ustalenie kapitału początkowego na podstawie art. 173 ustawy o emeryturach i rentach z FUS), co przyjęte w uprzednim prawomocnym wyroku sądu, odwołanie podlegało odrzuceniu.

Mając na uwadze powyższe okoliczności, Sąd Okręgowy na podstawie art.199 § 1 pkt 2 k.p.c. w związku z art. 366 k.p.c. orzekł jak w sentencji postanowienia.